

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-1-13>

РОЗУМІННЯ ПАРЕМІЇ В ТРАДИЦІЙНОМУ Й СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ: БАГАТОАСПЕКТНИЙ ПІДХІД

Сергій Колонюк,

*аспірант кафедри романських мов і світової літератури
Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-5010-4957
kolonyuk777@gmail.com*

Анотація. Проаналізовано методологічні засади пареміології як науки, починаючи з другої половини XIX століття. Розглянуто поняття паремії в традиції та сучасному мовознавстві з урахуванням багатоаспектного підходу і того, що паремія – міждисциплінарний дослідницький об'єкт. Описано особливості інтерпретації терміна паремія як складного утворення із системою відповідних підвидів. З'ясовано лінгвальну сутність паремій у широкому та вузькому розумінні. Виокремлено основні ознаки паремій та окреслено їх функційне навантаження. З огляду на багатоаспектний підхід до інтерпретації терміна паремія, запропоноване таке її визначення: це коротке народне висловлення просвітницького змісту, етикетного призначення чи дискурсивного характеру, побудоване як змістовно або синтаксично завершені речення, що стисло виражають істину чи певне життєве правило, відповідну комунікативну ситуацію, буквально чи метафорично, репрезентуючи національний характер, світогляд, культуру народу чи його менталітет, відповідні традиції і символи. Параметри дослідження паремії сьогодні розширюються, конкретизуються. Класифікації паремій модернізуються, як і розширюється спектр їх конституційних ознак.

Ключові слова: класифікація паремій, конституційні ознаки паремій, пареміологія, паремія, функції паремій.

THE UNDERSTANDING OF THE PAREMY IN TRADITIONAL AND MODERN LINGUISTICS: A MULTI ASPECT APPROACH

Serhii Koloniuk,

*Postgraduate Student at the Department of Romance Languages and World Literature of the Vasyl' Stus Donetsk National University (Vinnytsia, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-5010-4957
kolonyuk777@gmail.com*

Abstract. The methodological fundamentals of paremyology as a science, starting from the second half of the XIX century, are analyzed. The notion of paremy in the tradition and modern linguistics taking into account the multidimensional approach and the fact that paremy is an interdisciplinary research object is considered. The peculiarities of the interpretation of the term paremy as a complex formation with the system of corresponding subtypes are described. The linguistic essence of paremy in a broad and narrow sense is clarified. The basic attributes of paremy and their functional load are distinguished. Taking into account the multidimensional approach to the interpretation of the term paremy, the following definition is proposed: it is a short folk expression of educational content, etiquette or discursive nature, constructed as meaningfully or syntactically completed sentences, briefly expressing the truth or a certain rule of life, appropriate or metaphorically, representing the national character, worldview, culture of the people or their mentality, relevant traditions and symbols. The parameters of the study of paremy today are expanding, becoming more specific. The classifications of paremy are being modernized, just as the range of their constitutional features is expanding.

Key words: classification of paremyas, constitutional attributes of paremyas, paremyology, paremya, functions of paremyas.

Вступ. Без сумніву, «мову сьогодні розглядаємо як основний засіб, що дає змогу пояснити сферу людської ментальності, поведінку людини, її світогляд, спосіб мислення, процес породження думки, оскільки саме мова визначає спосіб членування світу у тій чи тій культурі, спосіб його опису, інтерпретації» (Kosmeda & Plotnikova, 2010: 9). Актуальними на сьогодні залишаються праці, присвячені дослідженню мовної картини світу, її концептуальної картини у всій сукупності, зокрема й з урахуванням фрагментів паремійної картини світу.

Однією з найяскравіших дослідницьких одиниць етнолінгвістики і культурології є паремія, оскільки вона найпослідовніше віддзеркалює етнолінгвістичну специфіку кожної мови. Проте паремія є міждисциплінарним дослідницьким об'єктом: її вивчають і в традиційній лінгвістиці, і з огляду на проблематику літературознавства, фольклористики, лінгвопсихології, етнолінгвістики, лінгвокультурології, лінгводискурсології, комунікативної лінгвістики, лінгвістики тексту.

Основна частина. Пареміологія як наука має давню дослідницьку традицію: її методологічні засади вчені почали розробляти з другої половини XIX століття (Вільгельм фон Гумбольдт, Олександр Потебня, Іван Франко та ін.), однак як самостійний напрям вона сформувалася не відразу. До сьогодні теоретичні засади пареміології, історія її становлення як самостійної науки, практика укладання паремійних словників, опис системи їх типів та питання, пов'язані з методикою укладання широкої системи паремійних словників, потребують доопрацювання, оскільки залишається багато проблем, що ще не мають однозначного вирішення. До них належать і питання щодо статусу паремії, її дослідницьких аспектів, методологічних ракурсів, функцій тощо. Відкритим залишається й питання щодо їх класифікації, оскільки нові наукові парадигми породжують нові класифікаційні параметри, які слід актуалізувати, зважаючи на можливий їх синкретизм. Пареміологи перебувають сьогодні в дослідницькому пошуку.

Мета цієї наукової розвідки – стисло узагальнити основні методологічні засади сучасної пареміології, указавши на аспекти дослідження паремій, їх параметри й ознаки.

Матеріали та методи дослідження: основними методами цього дослідження є описовий, інтерпретативний, класифікаційний, узагальнювальний, прийоми аналізу і синтезу, що використовуються для репрезентації питань, пов'язаних з багатоаспектним розглядом проблеми дефініювання паремії та визначення її ознак у системі поглядів сучасних дослідників на тлі методологічних положень модерної пареміології. Матеріалами дослідження слугували теоретичні праці вітчизняних та зарубіжних учених, паремійні словники, російськомовні та українськомовні тлумачні словники.

Результати та їх обговорення:

1. Початки пареміології: її методологічні засади. Першим, хто дослідив тісний взаємозв'язок мови зі свідомістю, культурою та духовним життям народу був Вільгельм фон Гумбольдт, який сформулював один з постулатів мовознавства про те, що «в мові відображений увесь національний характер» (Gumboldt, 2000) народу, його ментальність та мовомислення, що виразно фіксується насамперед у паремійному фонді тієї чи тієї лінгвокультури. Методологічні засади, обґрунтування відповідних знань з теорії і практики фразеології загалом і пареміології зокрема закладені у працях Олександра Потебні (Potebnia, 1930: 110), що здійснено з огляду на принцип антропоцентризму, що, актуалізувавшись у XIX столітті, залишається до сьогодні основним принципом гуманітарної науки, а мовознавство, як відомо, сьогодні вважають центральною гуманітарною наукою. Саме О. Потебня стояв біля початків формування пареміології, її термінології, зокрема дослідник надав роз'яснення таким жанрам паремій, як байка, прислів'я, приповідка, та був першим, хто започаткував генеалогічне вивчення паремій, звернувшись до непростой проблеми їх походження, способів моделювання та особливостей поширення в різних слов'янських мовах, тобто актуалізував порівняльне дослідження паремійного фонду різних мов, насамперед слов'янських.

У слов'янському мовознавстві й Іван Франко розглянув низку питань, що стосуються методологічних засад пареміології, але він ішов шляхом від практики до теорії, оскільки під час збирання та опису паремій галицької української субкультури, наштовхувався на «білі» плями, на питання, яких ніхто раніше ще не торкався. Спираючись на теорію, розроблену його попередниками, І. Франко її доповнив, випередивши час, оскільки надав прагмалінгвістичну їх інтерпретацію (Kosmeda, 2011). Услід за О. Потебнею, він вивчав питання походження паремій, виявляв джерела їх функціонування, шляхи запозичення з інших лінгвокультур, розмірковував над дефініюванням одиниць паремійного фонду, розробив методологічні засади пареміографії, запропонував жанрову диференціацію паремій у фокусі лінгвістичної фольклористики, що докладно вивчив Святослав Пилипчук (Pylurchuk, 2005), Тетяна Осіпова (Osipova, 2010) та деякі інші вчені. Зокрема з'ясовано, що Самуїл Адальберг, Карл Вандлер, Володимир Даль, Микола Комаров, Матвій Номис, Іван Франко в межах одного родового поняття паремія поєднували широкий спектр фольклорних жанрових різновидів: прислів'я, приказка, порівняння, вітання, побажання, прокляття, прикмета, примовка, мудрування, каламбур, нісенітниця тощо (Osipova, 2010: 8–19). Поділяємо думку С. Пилипчука, що «у паремійному репертуарі наявний чималий пласт текстів, що перебувають «на межі». Ці так би мовити лімінальні твори, що одночасно виявляють риси, характерні для декількох жанрових різновидів, значно ускладнюють, а інколи й унеможливають видову диференціацію паремій» (Pylurchuk, 2008: 70–71).

Значний внесок у розроблення методологічних засад фразеології в широкому її розумінні, зокрема й щодо специфіки семантики паремійних одиниць, типів їх значення, зробив у першій половині ХХ – на початку ХХІ ст. і Шарль Баллі (Balli, 1961), основні постулат якого науковці продовжують доповнювати.

На сьогодні маємо чималий арсенал праць, що присвячені кваліфікації та інтерпретації паремій, у яких їх розглядають як одиниці фразеології (широкий підхід), що інтерпретувалася як проміжний рівень мовної системи, яка має своєрідну організацію, традиційні системні зв'язки. Крім авторів, названих вище, зазначений дослідницький ракурс актуалізували в дорадянський та радянський періоди розвитку східнослов'янського мовознавства такі знані вчені, як Ізмаїл Срезневський, Олексій Шахматов, Лев Щерба, Пилип Фортунатов, Євген Поливанов, Леонід Булаховський, і розвинули далі в радянський та пострадянський час Микола Алефіренко, Віктор Виноградов, Мар'ян Демський, Валерій Мокієнко та ін. Згодом у поле зору дослідників фразеології потрапили й проблеми структурно-семантичного аналізу одиниць паремійного фонду, що репрезентували зокрема у своїх розвідках Михайло Алексеєнко, Володимир Архангельський, Борис Ларін та ін. До напрацювань у фокусі розроблення фразеологічних дослідницьких методів долучилися Наталія Амосова, Влас Жуков, Олександр Кунін, Мамед Тагієв та ін. Специфіку моделювання пареміологічних одиниць, їх джерельну базу, механізми семантичного, стилістичного, а згодом і прагматичного аналізу, своєрідність їх класифікації та опису, проблеми фразеографії та пареміографії вивчали, зокрема й демонструючи зразки відповідних словникових видань, Леонід Авксентьєв, Віра Білоноженко, Юрій Гвоздарьов, Ірина Гнатюк, Валерій Мокієнко, Григорій Перм'яков, Петро Редін, Лариса Скрипник, Віктор Ужченко, Дмитро Ужченко, Вероніка Телія та ін.

2. Визначення пареміології як науки; дефініції терміна паремія та її конституційні ознаки. Паремія викликає зацікавлення дослідників різних галузей гуманітарних наук: мовознавці звертають увагу як на їх особливі синтаксичні конструкції, комунікативні формули, образність відповідних паремійних висловлень, літературознавці інтерпретують їх як відповідні метафоричні висловлення, що стисло моделюють глибокі думки повчального характеру, фольклористи – як зразки усної народної творчості, етнографи – як спосіб індивідуалізації певної культури, психологи – як засоби впливу на внутрішній світ мовця, спосіб вираження емоцій та ін..

У мовознавстві паремії також розглядаються в різних аспектах, зокрема сьогодні існують два підходи до розуміння місця паремії в системі мовних одиниць, що виокремлюються відповідно до розділів мовознавства як науки. З одного боку, при широкому підході до розуміння фразеології їх уводять у систему фразеологічних одиниць і досліджують у розділі фразеологія, але в обмеженому обсязі. У системі фразеологізмів у такому разі виокремлюють (1) прислів'я, (2) приказки, (3) фразеологічні одиниці, (4) ідіоми (Rohach, 2017: 143–148). На користь такого підходу актуалізовано певні міркування, наприклад, про те, що відносна сталість та клішованість паремійних конструкцій дає привід уважати їх окремим видом фразеологічних одиниць (В. Архангельський, А. Бабкін, Д. Баранник, Л. Булаховський, В. Виноградов, С. Гаврін, М. Демський, Л. Дядечко, Л. Козирєва, О. Кунін, Л. Скрипник та ін.) і інтерпретувати їх як фразеологізми предикативного типу (Ю. Гвоздарьов, В. Жуков, О. Молотков, В. Телія та ін.). Деякі дослідники відносять «прислів'я разом з афоризмами (...) до класу фразових паремій, що становлять завершене речення і є повністю клішованими одиницями. За ознаками внутрішньої мовної будови афоризми в логіко-семіотичній класифікації належать до розряду синтетичних семіотичних знаків з прямою мотивацією» (Permiakov, 1988: 262–269). У сучасному мовознавстві розвиток цих поглядів знайшов утілення в розробці нових напрямів: (1) крилатці, крилатології (С. Шулежкова), крилатики (В. Мокієнко), об'єктом вивчення яких є крилаті одиниці або (2) ептології (Л. Дядечко), що номінує «дослідження багатослівних цитатних одиниць, які актуалізують у мовній свідомості постать автора, – епонімів» (Diadachko, 2011: 99–105). Це «зумовлено тим, що вони зберігають та відтворюють інформацію про культуру певного народу, а також пояснюють особливості культурного та національного світобачення та комунікативних традицій» (Onishchenko, 2016: 36–38). Не всі мовознавці підтримують таку думку, зокрема Наталія Амосова наголошує на наявності в паремій (а) комунікативної функції та (б) нееквівалентності цих структур слову, що їх і відрізняє від власне фразеологізмів. Ці судження підтримують, наприклад, Вероніка Телія та Віра Феліцина, які вказують на (в) різноструктурність паремійних одиниць та (г) можливість їх синтаксичної членованості. Такі твердження й дають змогу вилучити паремії зі складу фразеологізмів і власне обґрунтовують вузьке розуміння фразеології. Але саме це дає змогу широко розуміти систему паремій, які досліджують у межах пареміології як самостійного лінгвістичного напрямку, одиницею якого і є паремія. Вищезазначене дає змогу простежити й наявність широкого та вузького розуміння пареміології як науки та системної організації паремій як її одиниць. У цьому дослідженні інтерпретуватимемо пареміологію у фокусі широкого підходу до розуміння типів паремій, що становлять відповідну паремійну систему.

Розгляньмо тлумачення паремії в загальномовному значенні. Наприклад, у тлумачному словнику української мови за редакцією В'ячеслава Бусела запропоноване дещо спрощене й звужене розуміння лексеми паремія з урахуванням двох її лексико-семантичних варіантів, порівн.: «1. Уривок із Книги Старого Заповіту, що містить пророцтво або повчання і читається в православній церкві під час відправи. 2. Народні вислови, якими передаються елементарна сценка чи найпростіший діалог» (VTSSUM, 2005: 895). «Словник української мови» в одинадцяти томах (SUM-6, 1975: 68) пропонує аналогічне тлумачення, потрактовуючи паремії лише як повчальний уривок з Біблії. Однак для подібних номінацій («уривок із Книги Старого Заповіту, що містить пророцтво або повчання і читається в православній церкві під час відправи») існує термін біблеїзм, що може бути репрезентований і пареміями (Kosmeda, 2019: 139–150), а серед паремій лише частина належить до біблеїзмів, що є об'єктом теолінгвістики (Pidubna, 2019). Друге значення, що репрезентоване в тлумачному словнику за редакцією В. Бусела, – «народні вислови, якими передаються елементарна сценка чи найпростіший діалог», – лише частково покриває своєю семантикою значення терміна паремія, оскільки не завжди паремії передають елементарні сценки чи найпростіший діалог. Паремія – поняття більш складне й багатоліке.

До спроб надати дефініцію терміна паремія дослідники долучалися ще на початку ХХ ст., демонструючи відповідні пошуки. Так, наприклад, І. Франко використовує термін народне прислів'я, і тим самим звужує статус паремії лише одним з її різновидів, однак одночасно він указав на важливість паремійного фонду, зауважуючи, що це «надзвичайно цінний матеріал, що включає в себе: архаїзми, давні звороти, синтаксичні взірці, тропи, порівняння, елізії і т. п.» (HRNP–Т.1, 2006: 10). Названий дослідник використовував також універсальний термін приповідка. У передмові до укладеного ним словника «Галицько-руські народні приповідки» письменник цілком слушно інтерпретує цей термін як складне жанрове утворення – сукупність різновидів, для яких характерна низка конститутивних ознак: (1) наскрізна внутрішня єдність, (2) чіткість викладу думки, (3) концентрований лаконізм. Академічний тлумачний словник української мови дає таке визначення слову приповідка: «Жартівливий вислів, перев. у віршованій формі. [...] // Те саме, що приказка (SUM, 1976: 714). Хоч в науковому лінгвістичному дискурсі таке дефініювання недоречне. Однак власне паремію І. Франко розумів дуже широко, адже в його часи пареміології як науки не існувало й не існувало проблеми вузького й широкого розуміння обсягу фразеології. Услід за Іваном Франком, український пареміограф Михайло Пазяк зазначив, що паремія переважно «вживається для визначення родового поняття жанру поряд з терміном «прислів'я та приказки», а видові поняття позначаються термінами «прислів'я», «приказка», «побажання», «вітання», «каламбур», «велеризм», «загадка» та ін., хоча нерідко обидва терміни змішуються і вживаються як синоніми» (Paziak, 1984: 3). Як бачимо, М. Пазяк уживає термін паремія як синонім до термінів прислів'я і приказка в сукупності, ототожнюючи їх, тобто не розрізняючи понять прислів'я і приказка, хоч деякі дослідники зосереджуються на питанні відмінностей між приказкою і прислів'ям. Зауважується, що «прислів'я – це виражений структурою речення народний вислів повчального змісту (буквального чи алегоричного плану). Він формулює певну життєву закономірність або правило, що є широким узагальненням багатотисячних спостережень народу, його досвіду в суспільному річищі. Однією з рис, що відрізняє прислів'я від інших типів фразеологічних одиниць, особливо від лексичних ідіом, є їх синтаксична завершеність. Прислів'я – обов'язково граматично та інтонаційно оформлене судження і, як таке, співвідноситься не зі словом, в основі якого лежить певне поняття, а з реченням». (Baran, 2008: 205). Натомість приказка – це «поширений у мові влучний, часто римований вислів, близький до прислів'я, але без властивого прислів'ю повчального змісту; це зворот мови, вислів, елемент судження. Приказка – поетична форма вислову, для якого характерні метафора, порівняння, епітет, означення і, як елемент судження, вони можуть бути логічним підметом, присудком, будь-якими обставинами. Приказка сама по собі є щось недомовлене: вона вимагає свого завершення, розвитку, іноді підмета, іноді присудка, іноді відповіді на питання» (Baran, 2008: 207). Важливою рисою диференціації приказки і прислів'я є те, що «типові приказки легко вступають у синонімічні взаємини і між собою, і зі словами, а також зі словосполученнями вільного значення [...]. Прислів'я ж містять у смисловому і синтаксичному відношеннях стійкі речення, синонімічним словом чи словосполученням не замінюються, оскільки значення розгорнутого речення завжди ширше від значення слова чи словосполучення, які є лише членами речення» (Baran, 2008: 208).

Однак у цьому дослідженні приймаємо позицію М. Пазяка. Стверджуємо, що термін паремія М. Пазяк інтерпретував як абстраговане видове поняття щодо сукупності родових (типів паремій), наслідуючи І. Франка. Такі погляди підтримують і сучасні українські вчені. Зокрема Наталія Ковальська вважає, що «паремія – видове поняття, що вміщує в собі прислів'я, приказки, примовки, загадки, прикмети, повір'я, скоромовки, замовляння та ін.» (Kovalskaia, 2004: 26). Існує дослідницька позиція, коли паремії розглядають насамперед як короткі «кумедні» тексти, що переважно мають форму речення, зокрема це прислів'я, приказки, загадки і т. д., або фрагменту речення (кліше), максимально спрощені для сприйняття та розуміння, повчаль-

ного та навчального змісту (Тсівіан, 1984: 11–12). У цьому визначенні увага фокусується на параметрі «кумедні». Однак не всі паремії належать до кумедних чи таких, що викликають сміх, мають гумористичну тональність. Кумедний – це «смішний», «забавний», «дивовижний» (SUM-4, 1973: 397). Навряд чи така ознака паремії буде належати до константних.

Зауважмо, що однією з основних ознак паремії є вказівка на її народний характер, тобто її творцем вважають народ, тому як синонім до терміна паремія часто використовують словосполучення народні вислови. Репрезентуючи концепцію авторського розуміння паремії, Жанна Колоїз упередмові до «Російсько-українського тлумачного словника паремій» стверджує, що «відбувається здебільшого ототожнення понять “паремія” та “народний вислів”» (R-UTSP, 2016: 3). І з цим не можна не погодитися. Однак зазначена дослідниця наголошує, що таке твердження «не є чітко обґрунтованим, адже ці два поняття співвідносяться як загальне і часткове, оскільки так звані народні вислови становлять лише частину, нехай і переважну, усього паремійного корпусу української мови, диференційованого на власне паремійний та афористичний» (R-UTSP, 2016: 3). Хоч знову-таки не всі дослідники включають у паремійний фонд і афоризми, оскільки останні вже не є народними висловленнями. Вони репрезентують індивідуально-авторську мовотворчість. Деякі вчені розглядають афористику як самостійний напрям у структурі фразеології. Однак її тлумачать і як самостійний розділ мовознавства. Цей термін уперше ввійшов у науковий обіг у XX столітті. Його актуалізували для дослідження, опису афоризмів, їх класифікації, лексикографічної обробки (Fedorenko, Sokolska, 1990: 254). Сьогодні афористика – це не лише наука про специфічний літературний жанр. Її розглядають як мистецтво, тип виразу, що слугує для узагальнення життєвого досвіду людини, висловлювання, репрезентоване в оригінальній та лаконічній формі (Literaturna entsyklopediia, 2007: 107). Однак під афористикою розуміють і сферу мовлення, що репрезентується однією фразою, рідше – двома-трьома, що виражають закінчену загострену думку; такі висловлення називають афоризмами, сентенціями (Vikipediia). Афористика існувала ще задовго до Гіппократа. Вона добре розвинена в східній літературі, починаючи з найдавніших часів. Прагнення виразно вербалізувати важливі поняття чи предмети, думки природно для мовця, лінгвоперсони, яка реалізує себе в слові. Однак, як бачимо, єдиної інтерпретації терміна афоризм та науки, що його вивчає, на сьогодні в мовознавстві відсутні. Учені наголошують, що афоризми відрізняються від логічного судження своєю індивідуальністю, а від прислів'я – авторством, від крилатого виразу – завершеністю (Leksikon..., 2001: 50).

Місткі за змістом та яскраві формулювання думок зустрічаємо в культурі кожного етносу. Але саме фольклорні афоризми, що давно втратили авторство, називають прислів'ями, відокремлюючи їх від літературних авторських афоризмів, хоча до афористики часто вналежнюють і ті, й ті (Vikipediia). Зважаючи на те, що паремії інтерпретують як короткі народні вирази (вислови), стає зрозумілим, чому вони є і предметом дослідження лінгвістичної фольклористики, що нещодавно виокремилася серед розділів фольклористики.

У науковій літературі побутує й така усталена одиниця мови, що її використовують для номінації паремій, як повчальний вислів, що мотивовано її повчальним змістом, хоч не всі типи паремій цей зміст репрезентують.

Окремі дослідники трактують паремії як: авторські сентенції, максими, прислівні вислови. Однак, як видається, ці терміни можуть розглядатися хіба як різновиди паремій з актуалізацією відповідних їх кваліфікаційних параметрів і то не завжди. Отже, термін авторські сентенції передбачає наявність конкретного автора – творця вислову, а паремії зазвичай не мають авторства: їх автор – народ як лінгвоперсона; максими – це, як відомо, влучні короткі висловлювання, що, на відмінну від паремій, не мають повчального змісту; (3) прислівні висловлювання, тобто прислів'я – це лише один з різновидів паремій.

На початку XXI століття фокус уваги мовознавців перемістився на питання про семантичну природу паремій (М. Алефіренко, В. Мокієнко, В. Ужченко, Д. Ужченко). У цьому

разі зважмо на актуалізацію феномена метафоризації, потенціал до моделювання додаткових переносних значень (різновидів прагматичних смислів). У складі паремійних одиниць виокремлюються певні значущі лексеми та відповідні синтаксичні конструкції, що дає змогу зробити їх семантику (1) прозорою, (2) узагальненою, абстрагованою та (3) загальночасовою.

Ж. Колоїз, як видається, пропонує найбільш повний перелік конститутивних ознак власне паремії (Koloiz, Maliuha, & Sharmanova, 2014), як їх номінує дослідниця, оскільки, крім власне паремій, вона включає в паремійний фонд й інші мовні одиниці, зокрема й афоризми (із чим не можемо погодитися). Порівн.: (а) афористичність; (б) усталеність; (в) відтворюваність; (г) переосмислене чи буквальне узагальнення значення; (г) повчальний зміст, репрезентація етикетних форм; (д) наявність інформації про традиційні цінності та погляди, заґрунтовані на життєвому досвіді народу; (е) вербалізація типових життєвих ситуацій. Додамо ще одну ознаку (є) актуалізація семантики, що є прозорою, узагальненою, абстрагованою та загальночасовою (див. Схему 1. Ознаки власне паремій).

Схема 1. Ознаки власне паремій

Паремії виконують **важливі функції** в моделюванні усного й писемного мовлення, різних видів комунікації, дискурсу, тексту та ін. Мовці використовують їх зокрема для: (1) коректної вербалізації повчання, рекомендації, поради, зауваження та репрезентації інших комунікативних жанрів, (2) актуалізації комунікативних формул, зокрема й формул фатичної комунікації (вітання, прощання та ін.), (3) реалізації системи тональностей спілкування (позитивної чи негативної, іронічної, гумористичної та ін.), (4) зв'язності тексту, дискурсу (функція дискурсивного вислову), (5) моделювання фрагментів тексту, дискурсу: стислого підсумку, узагальнення, (6) економії мовних ресурсів – короткого омовлення думки, (7) вербалізації відповідного впливу на співрозмовника, (8) демонстрації свого інтелекту, комунікативної компетенції, (9) омовлення емоцій, почуттів, (10) вербалізації ставлення до конкретної ситуації, події, явища та ін., (11) вербалізації етнічної специфіки народу, (12) репрезентації національної лінгвокультури та ін.

Висновки. Узагальнивши поданий матеріал, сформулюємо тлумачення паремії, що актуалізоване в цьому дослідженні: це короткі народні висловлення просвітницького змісту, етикетного призначення чи дискурсивного характеру, побудовані як змістовно або синтаксично завершені речення, що стисло виражають істину чи певне життєве правило, відповідну комунікативну ситуацію, буквально чи метафорично, репрезентуючи національний характер, світогляд, культуру народу чи його менталітет, відповідні традиції і символи.

Пареміологія як наука продовжує свій поступ, як розширюється й розуміння паремії як її основної одиниці. Параметри дослідження паремії розширюються, конкретизуються. Класифікації паремій модернізуються, як і розширюється спектр їх конституційних ознак.

Перспектива цього дослідження полягає в тому, що необхідно подати узагальнений модерний образ паремії, що викристалізувався в сучасному мовознавстві з урахуванням напрацювань не лише українських учених, але й зарубіжних дослідників.

References:

1. Balli Sh. (1961). *Frantcuzskaia stilistika*. (French stylistics).
2. Baran, Ya.A., Zymomria, M.I., Bilous, O.M., Zymomria, I.M. (2008). *Frazeolohiia: znakovi velychyny*. (Phraseology: symbolic quantities). Vinnytsia: Nova knyha, 256 s. (in Ukrainian).
3. Civ'yan, T.V. (1984). Predislovie. *Paremiologicheskie issledovaniya : sb. st.* (Foreword. Paremiological studies.) Moskva: Nauka. S. 11–12. (in Russian).
4. Diadechko, L.P. (2011). Krylati vyslovy u frazeolohichnii kontseptsii Larysy Hryhorivny Skrypnyk ta suchasni linhvistychni pohliady na nykh. *Ne vse splyva rikoiu chasu...* Kyiv. S. 99–105. (in Ukrainian).
5. Fedorenko, N.T., Sokolskaia, L.I. (1990). *Aforistika*. (Aphoristics). Moskva: Nauka. 415 s. (in Russian).
6. Gumboldt, V. fon. (2000). *Izbrannye trudy po iazykoznaniiu*. (Selected Works on Linguistics). Moskva: Progress. 399 s. (in Russian).
7. *Halytsko-ruski narodni prypovidky: U 3-kh t.* (2006-1). Zibrav, uporiadkuvav i poiasnyv Dr. Ivan Franko: 2e vyd. Lviv: Vydavnychi tsestr LNU imeni Ivana Franka, 2006. T. I. 818 s.
8. Koloiz, Zh.V., Maliuha, N.M., & Sharmanova, N.M. (2014). *Ukrainska paremiolohiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. Kryvyi Rih : KPI DVNZ «KNU». (Ukrainian paremiology: a textbook for students of philological specialties of higher educational institutions). 349 s. (in Ukrainian).
9. Kosmeda, T.A., & Plotnikova, N.V. (2010). *Linhvokontseptolohiia: mikrokontseptosfera sviatky v ukrainskomu movnomu prostori:(monohrafiia)*. (Linguoconceptology: the micro conceptsphere of the holiday in the Ukrainian language space) Lviv: PAIS. 408 s. (in Ukrainian).
10. Kosmeda, T. *Komunikatyvna kompetentsiia halychan v interpretatsii Ivana Franka*. Visnyk Lviv. nats. un-tu im. Ivana Franka, 2011. Vyp. 53. S. 123–131.
11. Kosmeda, T. (2019). Ukrainsko-polski paraleli v systemi frazeolohichnykh bibleizmiv. (Ukrainian-Polish parallels in the system of phraseological biblicalisms). *Acta Polono-Ruthenica, red. naczelny prof. Iwona Anna Ndiaye. XXIV/2*. Olsztyn. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. S. 139–150 (in Ukrainian).
12. Kovalskaia, N. (2004). *Semantiko-stilisticheskie funktsii paremii: teoreticheskii aspekt*. (Semantic and Stylistic Functions of Pareemics: Theoretical Aspect). № 47. S. 22–28. (in Russian).
13. *Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva*. (2001). (Lexicon of general and comparative literature). Red. A. Volkova. Chernivtsi: vyd-vo Zoloti lytavry. 636 s. (in Ukrainian).
14. *Literaturna entsyklopediia: u 2 tomakh*. (2007). Red. Yu.I. Kovaliva. Kyiv: vyd-vo VTs «Akademiia», T. 2. 624 s. (in Ukrainian).
15. Onishchenko, N.A. (2016). *Eptolohiia, yii obiekt ta predmet*. (Eptology, its object and subject). Somyi mizhnarodnyi naukovyi forum. Suchasna inozemna filolohiia: doslidnytskyi potentsial : tezy dopovidei. Ch. II (L-Sh). Kh.: KhNU imeni V.N. Karazina. S. 36–38. (in Ukrainian).
16. Osipova, T.F. (2010). *Parametry verbalnoi i neverbalnoi komunikatsii v ukrainskykh paremiakh* (Parameters of verbal and nonverbal communication in Ukrainian paremias). : Dys... kand. nauk: 10.02.01. Kharkiv. nats. pedahoh. un-t im. H.S. Skovorody. Kharkiv. (in Ukrainian).
17. *Paremiologicheskie issledovaniia* (1984). (Paremiological studies). M.: Nauka. 320 s. (in Russian).
18. Paziak, M. (1984). *Ukrainski pryslivia ta prykazky: problemy paremiolohii ta paremiografii*. (Ukrainian proverbs and sayings: problems of paremiology and paremiography) K.: Nauk. dumka. 203 s. (in Ukrainian).

19. Permiakov, G.L. (1988). *Osnovy strukturnoi paremiologii*. (Fundamentals of structural paremiology). Izd-vo " Nauka," Glav. red. vostochnoi lit-ry. S. 262–269. (in Russian).
20. Piddubna, N.V. (2019). *Teoriia teolinhvistyky: fenomen bibliinosti v ukrainskii linhvokulturi ta omovlennia relihiinoi kartyny svitu* (analiz dyskursyvnoi praktyky KhIKh st.) (Theory of theolinguistics: the phenomenon of biblicality in Ukrainian linguistic culture and the definition of the religious picture of the world (analysis of discursive practice of the XIX century).: monohrafiia / za nauk. red. prof. T.A. Kosmedy. Kharkiv: Maidan. 456 s. (in Ukrainian).
21. Potebnia, A.A. (1930). *Z leksii teorii slovesnosti: baika, pryshlivia, prypovidka*. (From the lectures of the theory of literature: fable, proverb, story. 4th edition). 4-te vydannia. Kharkiv: Derzhavne vydavnytstvo Ukrainy. 240 s. (in Ukrainian).
22. Pylypchuk, S.M. (2005). *"Halytsko-ruski narodni prypovidky" Ivana Franka, paremiolohichni ta paremiohrafichni aspekty, poetyka tekstiv: dys. ... kand. filol. nauk: 10.01.07*. Lvivskiy natsionalnyi un-t im. Ivana Franka. Lviv, 2005. (in Ukrainian).
23. Pylypchuk, S.M. (2008). *«Halytsko-ruski narodni prypovidky»: paremiolohichno-paremiohrafichna kontseptsii Ivana Franka*. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka. S. 70–71. (in Ukrainian).
24. Rohach, O. (2017). Typy paremii ta pryntsyipy yikh klasyfikatsii. (Types of paremias and principles of their classification. Current issues of foreign philology). *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*. № 7. 2017. S. 143–148.
25. Rosiisko-ukrainskyi tlumachnyi slovnyk paremii. (2016). Za red. Zh. Koloiz. Kryvyi Rih: FOP Marynchenko S.V. 454 s. (in Ukrainian).
26. Slovnyk ukrainskoi movy. T. 4. 1973. (Dictionary of the Ukrainian language). 397 s. (in Ukrainian).
27. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh. Tom 7, 1976. (Dictionary of the Ukrainian language). 714 s. (in Ukrainian).
28. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11-ty tomakh. (Dictionary of the Ukrainian language). Red. I. Bilodida. Kyiv: Naukova dumka. T. 6, 1975. (in Ukrainian). S. 68
29. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.). (Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language). (2005). Uklad. V.T. Busel. Kyiv–Irpın: VTF «Perun». 1728 s. (in Ukrainian).
30. Vikipediia. URL: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1736156>